

HRVATSKE KRALJEVINSKE KONFERENCIJE (*Conferentiae regnorum Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*), I—III; I (1689—1716), str. 1—427; II (1717—1728 str. 1—169; III (1728—1741), str. 1—237. Priredili: Sv. 1/1985, J. Barbarić, J. Kolanović, A. Lukinović i V. Šojat, sv. 2/1987 i 3/1988: J. Kolanović, A. Lukinović i V. Šojat. Glavni urednik P. Strčić. Uredio J. Kolanović. Izdavač: Arhiv Hrvatske, Zagreb 1985—1988.

Od 1958. do 1980. Arhiv Hrvatske objavio je dvanaest svezaka »Zaključaka Hrvatskog sabora (*Prothocolla generalium congregationum statuum et ordinum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*) 1631—1847 (glavni urednik B. Stulli), nastavljujući tako rad F. Šišića, započet 1912. pod naslovom »Hrvatski saborski spisi (*Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*), I—V (glavni urednik P. Strčić). Objavljivanjem posljednjeg XII. sveska »Zaključaka Hrvatskog sabora« (1980) od strane Odjela za stariju arhivsku građu Arhiva Hrvatske, zaključci prve središnje javno-pravne ustanove feudalne Hrvatske, Hrvatskog sabora, bili su dovršeni. Zaključci druge središnje javno-pravne ustanove feudalne Hrvatske, Hrvatskih kraljevinskih konferencija, utemeljenih zaključkom Hrvatskog sabora 1685. da u ratnim prilikama, kada nije mogao biti sazvan Sabor, rješavaju pitanja obrane Hrvatske, kao i druga goruća pitanja javno-pravnog života Kraljevine, jednako su značajni za hrvatsku povijest i državnost kao i saborski zaključci, jer sa zaključcima Sabora čine jednu cjelinu, pa tako predstavljaju prvi i temeljni izvor za proučavanje hrvatske povijesti od kraja XVII. do sredine XIX. stoljeća. Hrvatske kraljevske konferencije poznate su u historiografiji i povijesti prava i pod nazivom Banske konferencije i Državne konferencije.

Odjel za stariju arhivsku građu Arhiva Hrvatske još u toku odiranja »Zaključaka Hrvatskog sabora« započeo je evidentiranjem i prikupljanjem podataka o Hrvatskim kraljevinskim konferencijama. Zaključci Konferencije za god. 1689—1698. bili su objavljeni u »Zaključcima Hrvatskog sabora«, jer su bili zapisani u Knjizi saborskih zaključaka (Protokolu saborskih zasjedanja). Stoga u novom izdavačkom nizu Arhiva Hrvatske, što ga priprema i objavljuje također njegov Odjel za stariju arhivsku građu, latinski tekst zaključaka tih Konferencija nije ponovno objavljen, nego su, radi preglednosti djelovanja ustanove Hrvatskih kraljevinskih konferencija doneseni za sve njih opširniji sadržaji na hrvatskom jeziku (I svezak).

U uvodnoj raspravi pod naslovom »Hrvatske kraljevske konferencije« J. Kolanović prikazao je položaj Konferencija u upravnom sustavu Hrvatske, posebice njihov odnos prema Hrvatskom saboru. Taj je rad utemeljen na izvorima, dakle zaključcima Hrvatskog sabora, a govori o postanku djelokrugu i nadležnosti Konferencija. U »Kronološkom pregledu« (I svezak) zasjedanja Hrvatskih kraljevinskih konferencija i Hrvatskog sabora za razdoblje 1689—1848. daje se usporedni pregled održavanja konferencijskih i saborskih zasjedanja.

O metodi objavljivanja i poteškoćama na koje su priređivači edicije nailazili prilikom rekonstrukcije izvornog teksta Konferencija govori J. Barbarić (I svezak). I drugi i treći svezak prije latinskog teksta donosi predgovore o konferencijskim zaključcima što se u njima objavljuju. Valja reći da su sva tri sveska zaključaka Konferencija opremljeni stručnim registima na

hrvatskom jeziku i trostrukim kazalom — imena osoba, mjesta i stvari. (J. BARBARIĆ).

VIZITACIJE ZAGREBAČKE (NAD)BISKUPIJE 1615—1913. PREGLED.
Priredili: M. Hrg i J. Kolanović. Izdavač: Arhiv Hrvatske. Izdavački niz: Znanstveno-informativna arhivska pomagala, sv. 1. Glavni urednik P. Strčić. Tisak: Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989. U novopokrenutom i hvalevrijednom izdavačkom nizu »Znanstveno-informativna arhivska pomagala« Arhiva Hrvatske u Zagrebu, kao svezak 1. pojavljuje se sumarni i analitički popis »Knjiga kanonskih vizitacija Zagrebačke (nad)biskupije. Knjiga sadrži 275 strana raspoređenih ovako: pojam, historijski razvoj i značenje vizitacija obuhvaća str. 9—18; sumarni popis knjiga vizitacija 19—62; analitički popis knjiga vizitacija 63—212; kazalo mjesta (izradila N. Krtalić) 213—275. Konačnu redakciju proveli su A. Lukinović i J. Kolanović. Premda su »Kanonske vizitacije« prvotno bile objavljene u časopisu za crkvenu povijest »Croatica christiana periodica« (VI—VIII/1982—1984) Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, kao prvcrazredni povijesni izvor — što sadrži bogatstvo podataka za proučavanje spomeničke baštine koja je nastala na području današnje Zagrebačke (nad)biskupije u malo prije naznačenom vremenskom razdoblju, ali i bogatstvo podataka za proučavanje pojedinih župa, društvenih prilika u pojedinim mjestima, praćenje demografskog kretanja stanovništva u pojedinim regijama — »Kanonske vizitacije« pojavljuju se, eto, ponovo u tehnički dotjeranijoj i opremljenijoj ediciji. Danas se obično naglašava da su općenito kanonske vizitacije značajne za proučavanje sociologije kršćanstva, s posebnim naglaskom na povijesti vjerske prakse i povijesti pastoralna. Uz to je, međutim, povezana i vrlo široka problematika na različitim područjima odvijanja čovjekova života: demografija, mentalitet pučanstva, školstvo, gospodarstvo pojedinih mjesta odnosno župa, glazba, izvornost nacionalne svijesti, jezik, kultura itd. Ovakvo značenje kanonskih vizitacija odavno je uočeno kod ostalih europskih naroda, pa već uvelike postoje različiti repertoriji kanonskih vizitacija u drugim zemljama. Možemo samo poželjeti da se slično postupi i u drugim biskupijama, odnosno redovničkim zajednicama, osobito starijima. Kanonske vizitacije, kao institucija kanonskog, dakle crkvenog prava označuju posjete nadležnih crkvenih opunomoćenika koji stiču uvid, odnosno izvršuju nadzor nad pojedinim mjestima, ustanovama i osobama što podliježu crkvenoj jurisdikciji. Tom prilikom vizitator ili pohoditelj bilježi u određenu knjigu zapažanja, različite podatke i brojčane pokazatelje što je za nas danas veoma dragocjeno za proučavanje povijesti, tim prije što su za većinu manjih mjesta, odnosno župa to i jedini sačuvani podaci, odnosno povijesni izvori. Takve podatke u Zagrebačkoj (nad)biskupiji možemo naći za sve njezine arhiđakonate (Gora, Zagorje, Gušće i Svetačje, katedrali, Bekštin, Komarnica, Cazma, Dubica, Gorica, Kalnik, Turopolje, Vrbovec, Varaždin, Vaška). Postoji i popis godišnjih prihoda župa, vizitacija katedrale, Kaptola i Prebendarškog zbora, Uršulinskog samostana u Varaždinu, pregled župa Zagrebačke (nad)biskupije i posebice arhiđakonata Vaška. Ovim »Pregledom Kanonskih vizitacija« priređivači, i svi ostali sudionici na ovoj ediciji, dali su veliki doprinos proučavanju različitih aspekata naše povijesti, i time nas uključiti u trend i interes europskih povijesnih istraživanja. (J. BARBARIĆ).

ZAPISNICI POGLAVARSTVA SLOBODNOG I KRALJEVSKOG GRADA VARAŽDINA (Protocoll Magistratus Liberae et regiae Civitatis Varasdinii)